

L'onomàstica, l'estàndard flexible i els MCO

Lluís de Yzaguirre i Maura
Ester Pedreño Puertas

Aquest treball intenta analitzar com la variació fonètica dels topònims (prescrita o proscriu) pot condicionar la tasca dels professionals de la llengua oral no lingüistes (periodistes, locutors, actors...) i les estratègies que els podria aportar algun tipus de suport en llur tasca.

1. Periodista perdut en la jungla onomàstica

Si en general els professionals de la llengua oral són criticats per com vehiculen aspectes de la normativa no gaire conflictius, hem d'entendre que la pronúncia de l'onomàstica presenta un cúmul de qüestions obertes o controvertides que els ajuden a ensopegar, perquè és freqüent que el periodista s'ennuegui amb una notícia que inclou un nom propi que mai abans no havia vist, dit o sentit; els exemples següents, del *Nomenclàtor de Catalunya* poden provocar vacil·lacions a la majoria dels nostres professionals no lingüistes (en el millor dels casos):

Exemples

- Riera de Santfrancisco (Ribera d'Ebre)
- Vall d'en Batle (Terra Alta)
- Llau del Caragol (el Pallars Jussà)
- Barranc de les Caragoles (Terra Alta)
- Can Francès (Sant Gregori - el Gironès)
- Mas de Martínez (Amposta - el Montsià)
- Masia Atanassio (Amposta - el Montsià)

2. Estàndard flexible sota autoritats polítiques diverses

Els mitjans de comunicació, especialment els de titularitat o subvenció pública, es troben compartimentats segons àmbits polítics que no es corresponen sempre amb les divisions territorials de la llengua catalana. Tot i que el decret de restabliment de l'Institut d'Estudis Catalans, de rang estatal, confereix a la seva Secció Filològica el caràcter d'autoritat lingüística per a tots els territoris de parla catalana (vegeu el pròleg del DIEC a <http://dlc.iec.cat/proleg.html>), els estatuts d'autonomia, amb rang de llei orgànica, introdueixen altres agents normatius que tenen incidència sobre els mitjans de comunicació de titularitat pública en els seus respectius subterritoris.

L'estàndard flexible de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (SFIEC), per altra banda, no admet la mateixa proximitat al col·loquial a totes les variants que té en compte.

La casuística insular és complexa, parlant d'estàndards, per la seva extrema fragmentació, però ni tan sols una divisió per illes ho resol tot. En el cas de l'occidental, el Laboratori de Tecnologies Lingüístiques (LATEL) va haver d'implementar regles específiques, o configurades específicament, per als territoris de l'antiga diòcesi de Tortosa, a cavall de la frontera política entre la Catalunya estricta i el País Valencià.

El LATEL, en crear un model algorítmic de la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana* (PEOSFIEC) publicada per la SFIEC, ha patit com una inadequació el fet que les denominacions *valencià* i *baleàric* tenen més base política que no pas lingüística, com passa amb

'lleidatà', que funciona millor com a 'nordoccidental' (en els dos casos ressenyats, la realitat lingüística no s'ajusta a aquestes etiquetes).

En els nostres contactes amb professionals de l'antiga diòcesi de Tortosa, hem percebut que se senten mal representats en l'estàndard oral. Pensem que una reorganització del mapa de l'estàndard fonètic amb la visibilització de l'occidental central' (bàsicament les terres de l'Ebre i del Maestrat) permetria alliberar la reflexió lingüística de la politització que el terme 'valencià' implica; aquest terme deixaria pas a 'sud-occidental' o 'occidental central' per raons lingüístiques.

També permetria definir més clarament el model ortològic per a la zona concernida. A més, en una col·lectivitat escamada amb el centralisme, aportaria la necessitat de deixar d'identificar el dialecte hegemònic (almenys demogràficament) amb el terme 'central' com a simplificació de 'català oriental central'.

"El català oriental central, o simplement català central en no haver-hi cap occidental central, és el dialecte oriental amb més pes demogràfic..." (http://ca.wikipedia.org/wiki/Catal%C3%A0_central).

Tenim la política tan immiscida en el debat lingüístic, que ben sovint es produeixen incongruències com la que trobem en aquest article que evidencia en un mapa la falsedat d'allò que proclama el seu primer paràgraf. El primer que hem de fer per ajudar els professionals no lingüistes és aclarir-nos nosaltres i donar-los informació operativa.

Fa uns anys, el nostre laboratori va desenvolupar l'ALEF, un sistema expert que modelitza totes les variants de pronúncia admeses a l'estàndard flexible de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Aquesta tasca ens va obligar a definir un abast territorial per a cada regla fonètica. En culminar el procés de definició de totes les regles i la seva parametrització dialectal, es va posar en evidència que entre els dialectes del sud es comparteixen regles més freqüentment que no pas entre els dialectes occidentals o els orientals. Tot i que això no qüestiona la transcendència dels fenòmens fonètics en què es basa la divisió entre occidental i oriental, el fet que aquests fenòmens requereixin poques regles en el nostre sistema expert i, en canvi, n'hi hagi moltes de comunes als dialectes del sud i d'altres de comunes als del nord, ens aporta un altre motiu de reflexió sobre l'oportunitat de repensar i despolititzar el mapa dialectal.

3. Blaverisme o localisme

L'exacerbació del localisme forma part del debat lingüístic a la majoria de les llengües i és un senyal de salut i un factor de desconcert per al professional dels MCO.

El blaverisme n'és l'exponent més destacat, però el Partido Popular espanyol n'ha fet una arma política a les nostres illes i, com perceben amb raó destacats valencians empadronats a Barcelona, el localisme és molt viu arreu del país.

Aquesta exacerbació del localisme és la base de tots aquells que des de fa més d'un segle reclamen amb fórmules variades "el català que ara es parla *allà on jo visc*" o "el català del *meu carrer*" (els afegits en cursiva són nostres).

També és la base del blaverisme oriental, consistent a rebutjar la fonètica occidental per trobar-la pròxima al castellà (Muntsa, Xevi, Carma/Karma, Tresa), ço que obliga els occidentals a una mena de parlar blede.

El professional dels MCO es veurà sovint atret pels cants de sirena dels profetes del meucarrerisme, en part per la inseguretad que la majoria dels parlants sentim pel desconeixement de moltes de les variants pròpies, en part perquè cerquem fórmules fàcils o *crosses* i en el cas de l'onomàstica sembla que la fórmula fàcil és declarar la pronúncia autòfona l'única acceptable.

4. Distància escrit-oral

El mateix pensament esquemàtic que blasma la diversitat lingüística (metaforitzada en la maledicció de Babel) tendeix a idealitzar les ortografies pseudofonètiques (sota l'influx del castellà), sense adonar-se que una ortografia només és pròxima a la fonètica si ha estat fixada a imatge i semblança d'una única de les variants de la llengua, menystenint les altres. Com més gran sigui la varietat fonètica d'una llengua, més beneficiós serà que disposi d'una ortografia-comodí.

Si acceptem que el català és com la majoria de les llengües, no solament perquè té una distància entre grafia i fonia sinó perquè tampoc no hi ha univocitat entre ambdues, llavors obrim la porta a realitzacions diverses. En el cas de l'onomàstica, a un periodista li importa poc si un nom propi ve d'un mot comú (sénia) o no (Dénia) sinó si la manera en què ell el pronúncia li crearà problemes.

El pensament esquemàtic vol *crosses* que redueixin la distància entre grafia i fonia:

- si hi ha acord en la grafia, la pronúncia s'hi ha de supeditar (Dénia - la Sénia),
- si no hi ha acord, es tendeix a afavorir la grafia que en una visió interferida pel castellà es veu més propera a la pronúncia (el Figaró), fins arribar a l'aberració de convocar un referèndum local...

Però el periodista que es documenti, trobarà:

Fon.: **dénia** (en la pronúncia local) DCVB

Fon.: **sénia** (Gir., Pineda); **sénia** (Tortosa, Guardamar); **sénia** (Riba-roja, Calasseit, Benassal, Morella, Cast., Val., Pego, Sanet); **sénie** (Sueca, Alcoi); **sénia** (Vila d'Eivissa); **séni** (Ross., pagesia d'Eivissa); **sínià** (Cardona, Solsona, Igualada, Pla del Llobregat, Penedès, Camp de Tarr., Ciutadella); **sínie** (Ll., Maó); **séna** (Vinaròs, Benicarló).

I potser trobarà a faltar les següents variants de les anteriors que mostren en conjunt que el fet de pretendre una pronúncia única és un esforç condemnat al fracàs:

Fon.: **dénja** (en la pronúncia local) DCVB

Fon.: **sénja** (Gir., Pineda); **sénja** (Tortosa, Guardamar); **sénja** (Riba-roja, Calasseit, Benassal, Morella, Cast., Val., Pego, Sanet); **sénje** (Sueca, Alcoi); **sénja** (Vila d'Eivissa); **sínja** (Cardona, Solsona, Igualada, Pla del Llobregat, Penedès, Camp de Tarr., Ciutadella); **sínje** (Ll., Maó).

En el cas de 'sénia', l'article del DCVB recull tant el topònim com el mot comú sota l'entrada SÈNIA o SÍNIA f. En no tractar-se d'un mot d'origen llatí, no entraria dins la categoria dels mots semblants a 'cadena', però s'ensuma que l'analogia ha intervingut en aquest cas, com en el de 'Dènia', per als orientals. Ens sembla força evident que més que no pas contrariar les tendències evolutives i polifòniques, caldria fer pedagogia de la diversitat per tal que els oriünds d'aquestes localitats

renunciïn a l'esquematisme de la primacia autofònica.

5. Màxima flexibilitat en l'onomàstica

Si ens hem inclinat per la màxima flexibilitat en l'onomàstica en casos amb una grafia explícita, més encara quan la grafia és ambigua, com en el cas de Berga. Això no vol dir que renunciem a fer pedagogia entre els urbanites que pronuncien Matadepera com si creguessin que les peres neixen d'una mata, però la erra final de Sóller no hauria de generar el mateix rebuig que la no neutralització de la vocal final d'aquest nom en boca d'un català oriental.

Abans de comentar certs models professionals dels MCO, hem d'emfasitzar encara més la flexibilitat en la naturalització d'onomàstica forana. Si la llengua d'origen té una pronúncia preferent que inclou fons (sons) aliens al català, però una altra variant de la mateixa llengua realitza al·lofònicament una variant compatible amb el català, caldria per sistema (com a variant defectiva) triar aquesta.

Així, el castellà de Castella empra l'al·lòfon [θ] allà on la resta del castellà europeu i tots els dialectes americans fan variants de [s] (aproximadament el 90% dels nadius del castellà). Defensar a ultrança que els catalanoparlants han de pronunciar els noms forasters amb sons forasters pot semblar una pauta cultural, però quan no hi ha el mateix requeriment si vénen del francès o del castellà, queda palès que és una estratègia de submissió.

Exemple

El so [θ] és sagrat en un nom foraster, mentre que el so [ʁ] ha de ser substituït per [r] o [r]

(Norma vàlida a la Catalunya administrada per Espanya).

El so [ʁ] és sagrat en un nom foraster, mentre que el so [θ] ha de ser substituït per [s]

(Norma vàlida a la Catalunya administrada per França).

Clarament això no és lingüística sinó política per justificar la interferència, la submissió i la glotofàgia.

Si un locutor sud-català pronuncia els noms castellans bo i naturalitzant la [θ], hi haurà un daltabaix. Encara que sigui la pronúncia majoritària: si escoltem Rodríguez Zapatero dit pel que fou el seu primer ministre de Justícia en el castellà de les Canàries, no hi sentirem cap interdental (vegeu http://latel.upf.edu/traductica/cav/RZ/lnad20060608_zapatero1.wav). També a Ràdio Arrels és habitual allò que se sent a totes les ràdios i televisions franceses: [θ] → [s].

El mateix locutor sudcatalà podrà evitar els sons aliens en pronunciar la erra de París [paʁi(s)] o Mitterrand [miteʁɑ̃]; es veuria pedant que algú ho fes *a la francesa*; però resulta que els al·lòfons amb què naturalitzem aquests noms són perfectament francesos:

"Selon le locuteur, [ʁ] peut être remplacé par [χ], [ʀ], [x], [ʁ], [r] ou [r]. Ce phénomène s'appelle variation allophonique." (http://fr.wikipedia.org/wiki/Prononciation_du_fran%C3%A7ais).

Quan el Molt Honorable José Montilla va visitar oficialment Portugal, ningú no es va sentir ultratjat per la pronúncia [ʒu'ze mun'tiʎə] vehiculada unànimement pels mitjans portuguesos que s'hi varen referir. En canvi, si un mitjà de comunicació català hagués emprat aquesta mateixa pronúncia, s'hauria pres per un escarni.

6. Model BBC vs model No-Do

La flexibilitat que estem proposant per a un mateix topònim o antropònim es referia fins ací a l'admissibilitat que diferents locutors emprin pronúncies diferents, en el benentès que a cada locutor se li exigeix coherència i que mantingui sempre la mateixa solució. Ara anirem un pas més enllà i justificarem que un mateix locutor pugui emprar pronúncies diferents per a instàncies diferents del mateix nom.

Tradicionalment, un dels models amb més prestigi és el dels serveis lingüístics de la BBC:

"Give readers and presenters all the help you can with the proper names of people, places and organisations. People in all parts of the UK get annoyed and exasperated when they hear a name they know well mispronounced by the BBC. Welsh names offer non-Welsh speakers particular challenges, but the Ll... sound at the beginning of many place names is not unpronounceable and should not be spoken as if it were a single letter L. Be aware that places such as Leominster are not pronounced as they look, any more than Worcester or Leicester are.

Help is at hand if you are not sure how to pronounce a name. Go to BBC Gateway and in the search box type *speakeasy*. You will be offered a comprehensive list of pronunciations. If that fails, you can call the Pronunciation Unit on Bush House 73062 or 73084 (Email: pronunciation@bbc.co.uk). Even more help can be obtained..."

The BBC News Style Guide

Ens interessa destacar d'aquesta explicació de la guia d'estil de la BBC, que també la BBC té constància del rebuig que certes pronúncies provoquen en l'audiència, que són sensibles al multilingüisme però, sobretot, que ofereixen diverses vies als seus professionals per esvair qualsevol dubte. Ens consta que la pauta interna de la BBC Pronunciation Research Unit sol ser:

- demana-li a la persona (truca-li abans, si pots),
- demana-li al seu agent,
- consulta els arxius, per sentir com ho diu ell mateix en una entrevista anterior,
- demana-ho al nostre corresponsal al país d'origen,
- en el cas de topònims relacionats amb la persona entrevistada, prova el mateix o recorre a especialistes de les universitats.

Seguint una pauta semblant, l'equip de la Transmissió d'en Joaquim Maria Puyal pronuncia amb [θ] o amb [s] el cognom Garci/ía d'un o altre jugador, i ens duria a aconsellar potser solucions diferents en un cas com Montilla segons si ens referim al cognom, al topònim de què deriva o al vi que s'hi produeix.

Igualment, el nom *Boi* pot dur-nos a solucions diferents si parlem de Sant Boi de Llobregat, de Lluçanès o del conseller de Sanitat Boi Ruiz. Altres topònims derivats en patrònims o matrònims ens reptaran a ser flexibles i admetre pluralitat de solucions. Per exemple, el topònim Berga és un cas molt conegut de pronúncia majoritària diferent de l'autòfona, que es complica pel fet que és el patrònim de 597 catalans i el matrònim de 592 (dades del 2010); si reconeguéssim un dret subjectiu als oriünds d'aquesta localitat a considerar impròpia qualsevol pronúncia altra que l'autòfona (amb e tancada), tampoc no podríem negar el dret subjectiu de cada portador de Berga com a cognom de requerir els altres a pronunciar la e tònica amb el grau d'obertura consuetudinàriament transmès per la seva família. Ens hem permès de preguntar al professor Miquel Berga (que, a més d'universitari, és columnista, tertulià i autor reputat) les vicissituds de la vocal tònica del seu cognom:

"Efectivament, normalment el sento pronunciat amb la e oberta (i és així com el pronuncio jo mateix, és clar). Com a Girona, on he nascut. Ara, curiosament, el meu pare era de Guimerà (Urgell) i a les terres de Lleida i a la Plana de Vic i també al Berguedà, la e no es pronuncia oberta.

O sigui que la itinerància del meu pare devia canviar la pronúncia del seu cognom i jo dec ser un 'B(é)rga' transformat en 'B(è)rga'."

Doncs, un model que fomenti la primacia de la pronúncia autòfona dels topònims podria generar un xoc de legitimitats amb les persones portadores del mateix nom com a p/matrònim, i no deixaria de complicar la feina dels locutors professionals en la mateixa mesura que un model tolerant amb la diversitat.

L'alternativa al model de la BBC és el de la naturalització a ultrança, que anomenarem *del No-Do*, perquè aquest noticiari del franquisme no solament practicava el monolitisme ideològic sinó que l'aplicava a l'extermi de la variació fonètica i del multilingüisme: en serien exemples actuals un [ru'driyə səpə'teru] o el Mariano 'Fortuni' amb què l'audioguia del Museo del Prado es refereix al nostre Marià Fortuny.

Per a la gent amb pocs recursos és més fàcil ignorar tant la diversitat interna com la de les llengües que ens aporten neologismes i onomàstica, i tractar qualsevol innovació o nom propi com si fos un mot de la seva pròpia llengua i en la seva pròpia variant. Però quedarem més ben servits el dia que l'audiència toleri pluralitat de solucions i els professionals les vehiculin.

7. Revisió de certs polimorfismes

Arribats en aquest punt, ens sembla lògic d'assumir que un model d'estàndard flexible implica varietat de pronúncies per a una mateixa grafia. Als primers decennis del segle XX, quan la societat catalana estava profundament dividida sobre el model escrit de la llengua normativa, va semblar oportú obrir la porta a certs polimorfismes que en el seu moment varen servir per apaivagar tensions generades pels localismes que no se sentien acollits en la norma comuna. No ens referim ni al lèxic (pastanaga, safanòria, carlota...) ni a la morfologia (cantés, cantàs, cantara...) sinó a variants fonètiques com les introduïdes amb les *Normes de Castelló* o duplicant entrades del diccionari normatiu com una manera de legitimar dues pronúncies diferents.

A finals del segle XX, l'autoritat lingüística ha introduït, en la normativa per a l'estàndard oral, tant dualitats de pronúncia a partir d'una única forma gràfica com l'obligatorietat de certes pronúncies que trenquen els patrons de l'ortografia (com la caiguda de la primera r d'"arbre"). Aquesta assumpció normativa que la distància fonètica o la dualitat de pronúncies és compatible amb una única representació gràfica, podria servir per revisar algunes de les dualitats introduïdes per les *Normes de Castelló* i casos semblants, reduint el polimorfisme gràfic en dualitats com 'caragol/cargol'; o, si el grup consonàntic -nx- admet dues pronúncies sense necessitat de duplicar les entrades de diccionari, es podria revisar el grup -tll-/tl- perquè rebés el mateix tractament.

Així, havent inclòs la PEOSFIEC la dualitat de pronúncies de la vocal tònica en cultismes com 'docte' o 'projecte', o l'opcionalitat de la ela d'"altres/nosaltres", també hi tindria cabuda l'opcionalitat de la vocal pretònica de 'caragol' partint d'una única representació gràfica.

Havent inclòs la PEOSFIEC la caiguda obligatòria de la primera erra d'"arbre" o l'opcionalitat de la primera de 'perdre', també hi tindria cabuda l'opcionalitat de la segona erra de 'cartró' i derivats.

De fet, si consultem mots com 'cargol' o 'cartó' a la Viquipèdia en català, ens mostrarà respectivament les entrades 'caragol' i 'cartró', i ens indicarà que s'han redirigit. Si fem la mateixa consulta a la versió en línia del diccionari normatiu de l'acadèmia catalana (DIEC), en el cas de 'cargol' la remissió serà en el mateix sentit, però en el cas de 'cartró' serà a la inversa, per a confusió de propis i estranys.

A més dels anteriors, podrien entrar en aquesta proposta de reducció de variants gràfiques, bo i

mantenint les variants fòniques, la dualitat -tl-/-tll- de 'batle' o 'ametla' i la doble accentuació gràfica dels mots del tipus 'cadena', com 'francè/és'. I si no es veu viable la unificació formal, conservant la polifonia en casos com el de 'feina/faena', estaria bé que s'admetés la substitució d'un per l'altre en la locució radiofònica: "El seleccionador català Pitxi Alonso ha dit: «Anem per faena»", pronunciat «Anem per feina».

I, el dia que toqui fer una revisió de la normativa, es podria vehicular la doble accentuació gràfica dels mots del tipus 'cadena' amb un circumflex com a 'francês', mesura que permetria una grafia única amb molt rendiment i que evitaria que aquests casos es confonguin amb d'altres com 'desprès/després' o 'marquès/marqués', en el sentit que permetria expressar, si així ho considera l'autoritat lingüística, que l'adverbi 'després' no accepta la doble pronúncia i, en canvi, el participi de 'desprendre' sí que l'admet. De fet, la versió electrònica del DIEC ja ens permet cercar 'francés' i 'francês' i ens remet, en ambdós casos, a 'francès'.

A tall de síntesi dels apartats 5, 6 i 7, podria semblar contradictori que ens erigim en advocats dels professionals no lingüistes demanant la màxima flexibilitat en la pluralitat de pronúncies de topònims i antropònims i que, al mateix temps, proposem de reduir el polimorfisme gràfic que més d'un professional deu veure com una ajuda. Nosaltres això ho fem per coherència (si l'estàndard oral és prou flexible per admetre aquesta pluralitat de pronúncies a partir d'una sola grafia com és 'jo' o 'altre', hauria de poder permetre la mateixa variació a partir d'una forma gràfica com 'caragol'), i perquè tenim l'instrument que permet gestionar amb gran facilitat i eficàcia les necessitats que el professional pugui tenir en aquesta qüestió, com es veurà tot seguit.

8. Eines

Assumint que qualsevol professional de la locució té avui accés a la Internet, creiem que la resposta als dubtes sobre pronúncia de qualsevol d'aquests professionals la podrà donar el reSOLC-mitjans.CAT, que és una plataforma de consulta en línia per a professionals de la llengua oral (periodistes, actors de doblatge, productors multimèdia i assessors lingüístics dels MCO) sobre la pronúncia correcta i adequada del lèxic en sentit ampli (lèxic comú, toponímia, onomàstica, sigles, etc.) segons la combinació de les variables següents: dialecte, propietat, àmbit i formalitat. Aquestes variables són les que parametrizen la flexibilitat de la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana* de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

Aquesta plataforma ha estat creada pel LATEL i promoguda per la Secretaria de Mitjans de Comunicació del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya. Amb el finançament adequat, aquesta plataforma es pot ampliar per donar cobertura a professionals de la resta del domini d'acord amb els corresponents llibres d'estil i normatives aplicables.

Tot seguit es mostra la interfície del reSOLC tal com la veu un locutor del català oriental central:

« anterior

matadepera N4

següent »

Transcripció fonètica	Dialecte	Àmbit	Propietat	Formalitat	Estat	Valoracions
matəðpərə	Central	General	Propi	Formal	Pendent (tots)	<input type="text"/> Visualitza
matəðpərə	Central	Restringit	Admissible	Informal	Pendent (tots)	<input type="text"/> Visualitza

 Consulta d'altres mots
 Visualitza totes les transcripcions

 Consulta al suport humà

No hem trobat la transcripció del mot *matadepera* al [DCVB](#)

Comentaris

 Escriu un comentari sobre aquest mot

 Comentari nou

i el suport de la Unitat de Dinamització i Assessorament Lingüístics (UDAL)

Actualment, la plataforma *reSOLC-mitjans.CAT* inclou bàsicament els mots del *Gran Diccionari de la Llengua Catalana* i de la primera edició del nomenclàtor de Catalunya. A curt termini, caldria incloure-hi la toponímia de fora del Principat i l'antroponímia pròpia i les novetats del DIEC; a més llarg termini, també l'onomàstica forana, tot plegat depenent dels recursos que s'hi puguin invertir. També està pendent de revisió la part inclosa, atès que la segona edició del nomenclàtor recull la transcripció autòfona d'una part dels noms.

Per a l'onomàstica pròpia, caldrà que l'autoritat lingüística fixi o flexibilitzi si els mots comuns que apareixen en un topònim tenen una pronúncia restringida a allò que l'ortologia delimita per a la zona. També caldrà que reguli si la pronúncia dels topònims s'ha de fer extensiva intangiblement als patònims i matrònims que en deriven.

Per a l'onomàstica forana, caldrà fixar pautes de naturalització per a cada llengua.

L'exemple de [məðpərə] en la imatge precedent ens mostra l'estat de l'eina: el color vermell indica que el mot està pendent de revisió per al català central. La segona edició del Nomenclàtor proposa [mátəðpərə] com a autòfon, però justament una de les qüestions pendents d'ampliació a la *Proposta per a un estàndard oral...* és el tractament del doble accent, pròpiament la (no) opcionalitat de l'accent secundari. El que considerem fonamental en el cas de [məðpərə/mátəðpərə] és allò en què més fàcilment s'equivoquen alguns locutors i que més exaspera els oriünds, que és la pronúncia com si fos "Mata de Pera" [məðpərə/mátəðpərə]. La majoria dels oients no s'irritarien per la neutra en la primera síl·laba si la tònica principal es fa tancada.

Un punt fort del *reSOLC* és que ha estat concebut com una eina web 2.0, o sigui, explotant el potencial de la interacció amb els usuaris, especialment els més qualificats. Això obre la porta a una validació reforçada pels usuaris que permetrà, encara que costi anys, allò que altrament seria inviable fins i tot per a llengües molt més lucratives que el català: aconseguir validar milions de transcripcions fonètiques generades automàticament, les quals encara haurien estat més inviables si no s'haguessin transcrit automàticament.

9. Conclusions

En conclusió, els autors d'aquesta comunicació creiem que són estèrils els esforços adreçats a influir en els locutors professionals per tal que pronúncin el conjunt de l'onomàstica d'una manera unificada sota el principi de la primacia de la pronúncia autòfona, especialment en els casos molt

freqüents de topònims que es desdoblen en antropònims. Creiem, i així ho pensem promoure en el nostre àmbit d'actuació, que serà més eficaç fer pedagogia de la diversitat entre les audiències per tal que no reaccionin amb irritació o exasperació quan els forasters ho pronuncïïn d'una altra manera com fan, en un exemple que ens sembla digne d'imitació, els habitants de Tàrrega ([tárgɛ] autòfonament). Que aquesta pedagogia de la diversitat no derivi en un "campi qui pugui" serà una de les aportacions del nostre *reSOLC*.

10. Sigles emprades en l'article

ALEF: Algoritme Lingüístic de l'Estàndard Flexible

BBC: British Broadcasting Corporation

DCVB: Diccionari Català Valencià Balear

DIEC: Diccionari de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans

IULA: Institut Universitari de Lingüística Aplicada

LATEL: Laboratori de Tecnologies Lingüístiques

MCO: Mitjans de Comunicació Oral

No-Do: NOticiarios y DOcumentales (<http://en.wikipedia.org/wiki/No-Do>)

PEOSFIEC: *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana. I Fonologia*

SFIEC: Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans

UPF: Universitat Pompeu Fabra

11. Bibliografia

- Aragonés, A., Duran, J., Inгла, M. 2004. *El català per a periodistes de les Terres de l'Ebre* [*Catalan for journalists of the Lands of the Ebro*]. Valls: Cossetània Edicions (Col·lecció Antines, 8).
- Camps, O., de Yzaguirre, Ll., Salvà, F. 2004. [Diagnòstic ortològic assistit](#) [Orthologic aided diagnosis]. In: Martí, Sadurní; Cabré, Miriam; Feliu, Francesc; Iglesias, Narcís i Prats, David (ed.), *Actes del 13è Col·loqui de l'AILLC*. Barcelona: PAM.
- Castellanos, J. A. 1993. *Manual de pronunciació* [*Pronunciation Manual*]. Vic: Eumo Editorial.
- Castellanos, J. A. 2004. *Manual de pronunciació: criteris i exercicis d'elocució* [*Pronunciation Manual: criteria and elocution exercises*]. Vic: Eumo Editorial.
- Comissió de Toponímia de Catalunya. 2009. *Nomenclàtor oficial de toponímia de Catalunya* [*Official toponymy of Catalonia*]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans i Generalitat de Catalunya.
- D. D. A. A. 1933. *Normes d'ortografia valenciana* [*Valencian spelling rules*]. València: Editorial

Miguel Juan.

- Lacreu, J. 1987. *Manual d'ús de l'estàndard oral* [*Manual of standard oral*]. València: Servei de Publicacions de la Universitat de València.

- Paloma, D., Puigròs, M. A., Rico, A., Torrent, A. M. 2009. *Guia fonètica per a les televisions locals* [*Phonetic Guide to local TV stations*]. Bellaterra: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.

- Salvà, F., de Yzaguirre, Ll., Cabré, M. T. 2004. [Un diccionari ortològic català](#) [An orthologic Catalan dictionary]. In: Martí, Sadurní; Cabré, Miriam; Feliu, Francesc; Iglesias, Narcís i Prats, David (ed.), *Actes del 13è Col·loqui de l'AILLC*. Barcelona: PAM.

- Secció Filològica. 1999. *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana 1, Fonètica*. [*Proposal for a Catalan oral standard language 1*]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

- De Yzaguirre i Maura, Lluís. 1990. *L'estructura sil·làbica del català central (Tesi Lluís de Yzaguirre i Maura dirigida per Joaquim Rafel i Fontanals)* [*The central Catalan syllable structure (from Luis Yzaguirre Maura's thesis, directed by Joaquim Rafael y Fontanals)*]. Barcelona.

- Televisió de Catalunya. 1995. *El català a TV3. Llibre d'estil* [*The Catalan at TV3. Book of style*]. Barcelona: Edicions 62.

- Vallverdú, F. 1986. *Elocució i ortologia catalanes* [*Elocution and Catalan ortologia*]. Barcelona: Editorial Jonc.

Recursos en línia:

- BBC Phonetics guide (<http://www.bbc.co.uk/languages/other/quickfix/catalan.shtml>).

- DCVB (<http://dcvb.iec.cat/>).

- *Diccionari de dubtes del català oral* [*Dictionary of oral Catalan questions*]. Josep À. Mas, Mònica Montserrat, David Paloma (<http://www.lecturanda.cat/www/lecturanda/ca/recursos/ddcor.html>)

- DIEC (<http://dlc.iec.cat/index.html>).

- ésAdir: llibre d'estil de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals [Catalan Broadcasting Corporation style book] (<http://esadir.cat/>).

- "Fortuni" al Prado ["Fortuni" at the Prado] (<http://www.elpuntavui.cat/noticia/article/5-cultura/19-cultura/294905-fortuni-al-prado.html>)

- Phonetics guide AVL (<http://www.avl.gva.es/inici.html>)

- reSOLC-mitjans.CAT (<http://www.iula.upf.edu/rec/resolc/que-es-solc.php>)

- SOLC onomàstic, SOLC (<http://latel.upf.edu/cgi-bin/editaTopon.cgi>)

- Wikipedia (<http://www.wikipedia.org/>)

12. Adreça

Lluís de Yzaguirre i Maura i Ester Pedreño Puertas

Laboratori de Tecnologies Lingüístiques. IULA -UPF (iulalatel@upf.edu)
Institut Universitari de Lingüística Aplicada
Universitat Pompeu Fabra
C/ Roc Boronat, 138 (despatx 53.216)
08018 Barcelona

13. Resum

La pronúncia de l'onomàstica és arreu una font de variació, que pot generar tensions en les llengües amb forts processos de normalització. Això té transcendència social quan la pronúncia d'un topònim per part dels professionals dels mitjans de comunicació divergeix de l'autòfona, i pot dificultar la tasca d'aquests professionals quan un topònim deriva en patrònim o matrònim, tot variant en la pronúncia.

En el cas del català, tots aquests ingredients se superposen a un context social amb uns mitjans de comunicació joves (entre 25 i 40 anys), amb intensos debats socials sobre el model de llengua que han de tenir aquests mitjans de comunicació i amb un model de llengua oral definit per l'autoritat lingüística amb la pretensió que doni cabuda a un ampli repertori de característiques geolèctals.

Per completar aquest escenari, el català no escapa ni a les tendències centrífugues que moltes altres llengües veuen aparèixer en les àrees dialectals que se senten menys representades per l'estàndard ni a les campanyes contràries als processos d'estandardització que coneixen algunes de les llengües més fortament planificades.

Aquest treball intenta analitzar com interactuen tots aquests factors a l'hora de condicionar la tasca dels professionals de la llengua oral no lingüistes (periodistes, locutors, actors...) i les estratègies que els podrien aportar algun tipus de suport en llur tasca.

Alemanya

“Die Aussprache in der Onomastik ist allerorts eine Quelle der Variation, die in Sprachen mit starken Normungsprozessen Spannungen hervorrufen kann. Dies erhält soziale Bedeutung, wenn die Aussprache eines Toponyms seitens der Medienvertreter vom Eigenklang abweicht, und kann die Arbeit dieser Medienvertreter erschweren, wenn ein Toponym sich von einem Patronym oder Matronym ableitet, und somit in seiner Aussprache variiert.

Im Falle der katalanischen Sprache überlagern sich all diese Faktoren in einem sozialen Kontext mit recht jungen Kommunikationsmedien (zwischen 25 und 40 Jahren), mit intensiv geführten Gesellschaftsdebatten über das Sprachmodell, das angewandt werden sollte, und mit einem mündlichen Sprachmodell, das durch sprachregulierende Institutionen mit dem Anspruch festgelegt ist, so viele geografische Dialekte wie möglich zu umfassen.

Ergänzend kommt noch hinzu, dass die katalanische Sprache weder den zentrifugalen Tendenzen, die in vielen anderen Sprachen innerhalb der durch die Norm weniger repräsentierten Dialekte

aufzutreten, noch den Kampagnen der Gegner der Normungsprozesse, die einige der Plansprachen erleiden, entkommen kann.

Diese Arbeit versucht zu analysieren, wie all diese Faktoren in der Konditionierung der Arbeit von Experten der mündlichen Sprache, die keine Linguisten sind (Journalisten, Sprecher, Schauspieler...), miteinander interagieren, und Strategien zu finden, die sie in ihrer Arbeit unterstützen können."

Francès

La prononciation de l'onomastique est partout origine de variation, ce qui peut entraîner des tensions dans celles langues avec forts processus de normalisation. Ce fait-ci a une importance sociale quand la prononciation d'un toponyme par un des professionnels des médias diverge de celle autophone et peut aussi rendre la tâche de ces professionnels difficile quand un toponyme dérive en patronyme ou matronyme, qui peuvent avoir des variations dans leur prononciation.

Dans le cas de la langue catalane, tous ces ingrédients se superposent à un contexte social qui présente uns moyens de communication encore jeunes (entre 25 et 40 ans), des intenses débats sociaux sur le model de langue qui doivent avoir ces médias et un modèle de langue oral défini par l'autorité linguistique et qui a la volonté d'admettre un vaste répertoire de caractéristiques géolectales.

Afin de compléter ce cadre, le catalan n'échappe ni aux tendances centrifuges que beaucoup de langues voient apparaître dans ces régions dialectales qui se sentent moins représentées par la langue standard ni à ces campagnes contraires aux processus de standardisation qui suivent quelques langues avec une plus forte planification.

Ce travail tente d'analyser comment tous ces facteurs interagissent en conditionnant la tâche des professionnels de la langue orale qui ne sont pas de linguistes (journalistes, présentateurs, acteurs...) et les stratégies qui pourraient leur fournir quelque type de soutien dans leur besogne.

Anglès:

The pronunciation of proper names is a universal source of variation, which can generate tensions in languages subject to significant normalisation processes. This phenomenon becomes socially significant when the pronunciation of a place name by media professionals differs from the autochthonous pronunciation, and it may create problems for such professionals if a place name is used as a surname, changing the pronunciation.

In the case of Catalan, all of these factors exist in a social context with a young media (between 25 and 40 years old), generating intense social debate on the language model that the media should adopt and the spoken language model defined by the linguistic authority intended to incorporate a wide range of geodialectal characteristics.

To complete the picture, Catalan is subject both to centrifugal trends that many other languages also witness in dialect areas that feel less represented by the standard variety, as well as campaigns opposing standardisation processes present in some of the most stringently planned languages.

This paper is intended to analyse how all of these factors interact when conditioning the work of non-linguist spoken-word professionals (journalists, speakers, actors, etc.) and the strategies that could be implemented to support them in their work.